

Bouwen aan thuisgevoel

Koersbekenners Nina Cranen en Ramon Landman zijn ervan overtuigd dat het nodig is om te bouwen aan plekken waar mensen zich thuisvoelen. Thuisgevoel leidt tot verantwoordelijkheid dragen voor het eigen geluk en dat van een ander. En op plekken waar mensen naar elkaar omkijken voelen ze zich beter en minder alleen.

TEKST: FRANK VAN WIJCK FOTO: KOERSBEKENNERS

Volgens Koersbekenners kan met het bouwen van huizen, het aanleggen van pleinen en parken gebouwd worden aan het versterken van sociaal kapitaal. De samenhang tussen de fysieke en sociale wereld vraagt wel bijzondere aandacht en een programmatische aanpak.

Deze visie op hoe het ruimtelijke en sociale domein met elkaar verbonden kunnen worden, is voortgekomen uit ervaringen bij de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid-Rotterdam, op en rondom Zuidplein en Rotterdam Ahoy. Nina Cranen kreeg daar in 2017 de opdracht om een sociaal programma te schrijven met een focus op werkgelegenheid en talentontwikkeling.

Twee projecten die daaruit voortkomen zijn een talentontwikkelingsproject voor kwetsbare jongeren en een arbeidsmarktonderzoek voor ontwikkelperspectief voor praktisch geschoolden. Ramon Landman speelde in dit laatste een concrete rol als directeur van een ingenieursbureau dat kansen biedt aan jongeren van Rotterdam-Zuid. Landman: "Door ruimte te bieden aan bedrijven zoals dit ingenieursbureau ontstaat een langdurig rimpeleffect. Het creëert netwerken die op hun beurt ook weer de aanzet geven tot nieuwe initiatieven in een wijk."

Een brug slaan

Cranen en Landman richtte hun bureau Koersbekenners begin 2022 op naar aanleiding van hun geleerde lessen op Rotterdam-Zuid (zie kader). De kern van wat zij hierin

nu doen, is het creëren van omgevingen waarin mensen zich thuisvoelen en naar elkaar omkijken. Landman: "We willen de brug slaan tussen de fysieke wereld – de huizen, de bankjes, de speeltuin et cetera – en hoe die faciliteren dat mensen zich er thuis voelen en elkaar kunnen ontmoeten". Cranen deed hier onderzoek naar en kwam tot het inzicht dat er drie ingrediënten zijn die maken dat dat thuisgevoel ontstaat: "Je moet je aangetrokken voelen tot de esthetiek van een plek, je moet je kunnen herkennen in de waarden ervan, en je hebt positieve ervaringen nodig op een plek. Bijvoorbeeld: als familie en samenzijn voor mij heel belangrijk zijn, dan is het aannemelijk dat ik mij thuis voel op een plek waar ik kan samenkomen en eten. Zowel binnen in een restaurant als buiten op een plein of in een park."

De beweging van strategie naar ervaren en beleven, stelt wel eisen aan hoe een omgeving wordt ingericht. "Dit moet worden afgestemd op de mensen voor wie je omgeving maakt en de sociaaleconomische doelstellingen die daarbij horen", zegt Cranen. "Dit betekent ook wat voor de voorzieningen in een buurt of wijk. Want als die er onvoldoende zijn, of ze zijn niet passend, dan doet dat afbreuk aan de waarde die de plek voor je heeft." Landman vult aan: "Hierbij gaat het om meer dan alleen winkels. Het gaat ook om de beschikbaarheid van diensten zoals een huisartsen- of fysiotherapiepraktijk of een loket van de gemeente. Daarbij is het ook zaak om na te denken over de positionering van voorzieningen. Een loket voor schuldhulpverlening naast de ingang van >>

DE KOERSBEKENNERS

Met elkaar een rode draad spinnen waarmee mens, organisatie en omgeving elkaar versterken. Het geeft in één zin heel helder aan waarmee Koersbekenners zich bezighoudt. Het bureau biedt procesbegeleiding voor ingewikkelde vraagstukken, bijvoorbeeld voor overheden, vastgoedontwikkelaars of onderwijs. "De rode draad daarin is dat het vraagt om samenwerking tussen partijen die niet per definitie aan de start al een gedeeld belang zien", zegt Nina Cranen, die samen met Ramon Landman Koersbekenners opzette. "Meestal is een van die partijen de trekker van een initiatief en in onze betrokkenheid daarbij gaat

het vaak om een stedelijke ontwikkeling met een maatschappelijk vraagstuk."

Dat is ook precies de thematiek waarin de twee elkaar hebben leren kennen, namelijk bij het project Hart van Zuid Rotterdam. Dit project, gericht op de gebiedsontwikkeling rond Zuidplein en Ahoy in Rotterdam, is een typisch voorbeeld van de opgave waarvoor heel veel gemeenten staan om in buurten en wijken de transformatie te bewerkstelligen om daar de leefbaarheid en sociale cohesie te verbeteren.

Ontmoetingsplekken in de openbare ruimte, waar mensen elkaar op een ongedwongen manier toevallig tegenkomen, kunnen een belangrijke rol spelen om eenzaamheid tegen te gaan.

een supermarkt bijvoorbeeld is uit overwegingen van schaamte niet slim. En een woonomgeving waarin geen rekening is gehouden met ontmoetingsplaatsen in de openbare ruimte ook niet. Ontmoetingsplekken in de openbare ruimte, waar mensen elkaar op een ongedwongen manier toevallig tegenkomen, kunnen een belangrijke rol spelen om eenzaamheid tegen te gaan.”

Met vastgoed of gebiedsontwikkeling kan dus een flinke impact gemaakt worden op het welzijn van mensen. En om de verbinding tussen het ruimtelijke domein en het sociale domein tot stand te brengen is een gezamenlijk programma een goed vertrekpunt, aldus Koersbekenners. De sleutel ligt volgens hen in het ontwikkelen van interventies die beschikbare hardware (gebouwen, programmering van gebouwen, buitenruimte en diens inrichting), software (mensen, groepen en netwerken) en inspanningen dusdanig combineren dat zij dat thuisgevoel en daarmee het sociaal kapitaal weten te activeren.

Rol voor het sociaal domein

Een logische partij om aan te denken bij gebiedsontwikkeling zijn de professionals in het sociaal domein, zegt Cranen. “Zij kennen de mensen in de buurt of wijk die moet worden ontwikkeld. Ze kunnen duiding geven aan wat er leeft in de wijk en waar de behoeften liggen. Maar vanzelfsprekend moeten ook de bewoners en hun directe omgeving bij het proces betrokken worden. Op plekken waar het vaak informele netwerk van de bewoners en het formele netwerk van het maatschappelijk middenveld op elkaar afgestemd zijn, kan magie ontstaan.”

Cranen: “Een prachtig voorbeeld hierbij vind ik de vrouw in de kringloopwinkel in Den Haag die zich bekommert om de rolstoelafhankelijke jongen, zodat hij veel meer buiten komt en minder eenzaam is.” Landman: “Een ander mooi voorbeeld is een boksschooleigenaar in Zwijndrecht die contact houdt met zowel de boksende jongeren als hun ouders. Hij vervult hiermee een sociale rol en zou in potentie ook een signaleringsfunctie kunnen vervullen. Wij zien dat het delen van kennis tussen informele en formele netwerken heel waardevol kan zijn.”

Geleerde lessen

Rotterdam Zuid en Zwijndrecht zijn natuurlijk niet uniek in de behoefte tot gebiedsontwikkeling waarvan alle partijen in een wijk of buurt profiteren. Veel gemeenten staan voor de opgave om dit te organiseren. Wat zijn de belangrijkste lessen die Cranen en Landman hebben geleerd, die ook voor die andere initiatieven van belang zijn?

“De eerste les is programmatisch werken”, zegt Cranen. “Werken vanuit een missie en visie, sturend op integrale doelstellingen en daarbij steeds de vertaalslag maken naar de praktijk: over welke mensen hebben we het in deze wijk of buurt en waar lopen die tegenaan. Dit staat haaks op de meer gangbare projectmatige aanpak met harde resultaten. De tweede les is de boer op gaan om medestanders te vinden voor je verhaal. Dit vraagt om een flexibel programma dat ruimte biedt om er de goede ideeën in aan te vullen die je dan hoort. De derde les is de mensen van de ‘technische’ kant te verbinden aan de professionals in het sociaal domein. Er is letterlijk ruimte nodig voor sociale interventies. In Rotterdam Zuid is zo bijvoorbeeld een lege bowlingbaan een centrum voor talentontwikkeling geworden.” Landman: “Dit betekent dat je het ook over geld moet hebben. De huurprijs van een gebouw met een maatschappelijke bestemming moet anders zijn dan die voor een gebouw met een commerciële bestemming.”

Er is nog een les, zegt Cranen: de mensen om wie het gaat betrekken bij de plannen. Die gaf ze feitelijk al eerder in het verhaal. Maar dat mag best nog een keer gezegd worden natuurlijk, het is de basis. Je bouwt tenslotte een thuis, dat huis en de omgeving zijn daarvoor slechts het middel.